

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय उज्जैन म.प्र.

प्रतिवेदन

अध्ययन मण्डल

बैठक दिनांक- 12.10.2022

आज दिनांक 12-10-2022 को अपराह्न 2:30 बजे संस्कृत विषय के अध्ययन मण्डल की बैठकन आनलाइन आहूत की गयी। बैठक में निम्नलिखित विषयों के पाठ्यक्रमों का निर्माण किया गया तथा सत्र 2022-2023 से ही लागू करने की अनुशंसा की गयी।

1. एम. ए. संस्कृत पाठ्यक्रम (CBCS)

2. संस्कृत सम्भाषण (डिप्लोमा)

उपस्थित सदस्यगण-

1. प्रो. सीमा शर्मा- संकाय अध्यक्ष एवं अध्यक्ष अध्ययन मंडल

2. प्रो. पराग जोशी- सदस्य बाह्यविशेषज्ञ

3. प्रो. राम कुमार शर्मा- सदस्य

4. डॉ. तुलसीदास परौहा- सदस्य (संयोजक)

5. डॉ. पूजा उपाध्याय – सदस्य

हस्ताक्षर-

सदस्य संयोजक/ विभागाध्यक्ष

विशिष्ट संस्कृत विभाग

विभागाध्यक्ष

विशिष्ट संस्कृत विभाग

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय उज्जैन म.प्र.

प्रतिवेदन

अध्ययन मण्डल

बैठक दिनांक- 10.10.2022

आज दिनांक 10-10-2022 को अपराह्न 4:00 बजे हिन्दू अध्ययन विषय के अध्ययन मण्डल की बैठक आहूत की गयी। बैठक में निम्नलिखित विषयों के पाठ्यक्रमों का निर्माण किया गया तथा सत्र 2022-2023 से ही लागू करने की अनुशंसा की गयी।

1. एम. ए. हिन्दू अध्ययन पाठ्यक्रम(CBCS)

उपस्थित सदस्यगण-

1. प्रो. सीमा शर्मा- संकाय अध्यक्ष एवं अध्यक्ष अध्ययन मंडल
2. प्रो. अरुणा दुबे- सदस्य बाह्यविशेषज्ञ
3. डॉ. शुभम शर्मा- सदस्य
4. डॉ. तुलसीदास परौहा- सदस्य (संयोजक)
5. डॉ. पूजा उपाध्याय – सदस्य

हस्ताक्षर-

सदस्य संयोजक/ विभागाध्यक्ष

विशिष्ट संस्कृत विभाग

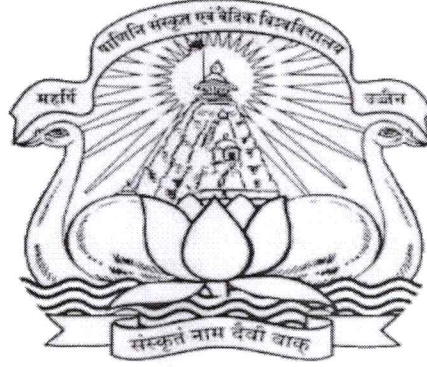
विभागाध्यक्ष

विशिष्ट संस्कृत विभाग

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
(उज्जैन म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जैनम् (म.प्र.) 456010

एम. ए. संस्कृतम्

सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

2022-2023

विशिष्टसंस्कृतविभागः

कलासङ्कायः

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः, देवासमार्गः, उज्जैनम् (म.प्र.)

अणुसंकेतः - regpsvtmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvv.ac.in

विभागाध्यक्ष

विशिष्ट संस्कृत विभाग

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

एम. ए. संस्कृतम् (सी.बी.सी.एस.)परीक्षापाठ्यक्रमः

नियमावलिः

1. पाठ्यक्रमस्वरूपम्-

अयं द्विवार्षिकः पाठ्यक्रमः चतुर्षु सत्रार्द्धेषु विभक्तो भविष्यति। पाठ्यक्रमेऽस्मिन् प्रतिसत्रार्द्धे षट् पत्राणि भविष्यन्ति। तेषु चत्वारि प्रश्नपत्राणि मूलविषयसम्बद्धानि अनिवार्याणि सन्ति। पञ्चमं पत्रं वैकल्पिकं (CBCS) विद्यते। यत्र चत्वारो विषयाः विकल्पत्वेन प्रदत्ताः सन्ति। तत्र छात्राः स्वेच्छया किमप्येकं पत्रं चित्वा अध्येतुं शक्नुवन्ति। षष्ठं प्रश्नपत्रं सम्प्रेषणकौशलस्य समूहचर्चायाश्च कृते निर्धारितं विद्यते। तृतीयसत्रार्द्धे षष्ठे प्रश्नपत्रे परियोजनाकार्यं विकल्पेन गृहीतुं शक्यते। तत्र परियोजनाकार्ये अनुवादः पाण्डुलिपिसम्पादनं प्रशिक्षणकार्यं सर्वेक्षणं कार्यस्थलप्रशिक्षणं वा कर्तुं शक्यते। चतुर्थसत्रार्द्धे षष्ठे प्रश्नपत्रे लघुशोधप्रबन्धलेखनं विकल्पेन स्वीकर्तुं शक्यते। पाठ्यक्रमे प्रतिपत्रं पूर्णाङ्काः शताङ्काः(100) निर्धारिताः। तेषु चत्वारिंशदङ्कानाम्(40) आन्तरिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति। एवञ्च षष्टि (60) अङ्कानां बाह्यपरीक्षा(सैद्धान्तिकपरीक्षा) भविष्यति।

2- प्रवेशनियमः-

एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां वक्ष्यमाणपरीक्षोत्तीर्णः प्रवेशमर्हति

1. विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताकविश्वविद्यालयस्य बी.ए.(संस्कृत)/ शास्त्रिपरीक्षोत्तीर्णः तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति।
2. स्नातकस्तरे येन संस्कृतं नाधीतम् सः एम.ए. संस्कृतकक्षायां प्रवेशमिच्छति चेत् तस्य कृते संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः अनिवार्यः भविष्यति। सम्भाषणपाठ्यक्रमोऽयं वार्षिकः। एम.ए. पाठ्यक्रमेण सह एषोऽपि पठितव्यो भविष्यति। संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमे उत्तीर्णता आवश्यकी।

3-परीक्षायोजना-

1 - एम. संस्कृतपरीक्षायाः माध्यमः संस्कृतभाषा /हिन्दीभाषा भविष्यति।

2- एम.ए.संस्कृतपरीक्षायां साफल्यार्थं चतुर्षु सत्रार्द्धेषु समष्टिरूपेण पञ्चत्रिंशत् प्रतिशदङ्काः(35%) अपेक्षिताः सन्ति।

4. प्रश्नपत्रनिर्माणयोजना -

निम्नानुसारं त्रिविधाः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रत्येकप्रश्ने एको विकल्पोऽनिवार्यः।

क्रमः	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अंकः	योगः
1	बहुविकल्पीयाप्रश्नाः	5	1	5
2	लघूत्तरीयप्रश्नाः	5	3	15
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	5	8	40
4	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	1	1	40
				योग- 100

मुख्याध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

5. ग्रेडिंगपद्धति: श्रेणीनिर्धारणं च

एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां परीक्षाफलप्रकाशने ग्रेडिंगपद्धतेः अनुसरणं करिष्यते । चतुर्णामेव सत्राद्धानां परिणामानामाधारेण श्रेणीनिर्धारणं भविष्यति ।

CONVERSION OF MARKS INTO GRADE AND GRADE POINT

Latter Grade	Grade Points	Description	Range of Marks (%)
O	10	Outstanding	90 - 100
A+	9	Excellent	80 - 89
A	8	Very Good	70 - 79
B+	7	Good	60 - 69
B	6	Above Average	50 - 59
C	5	Average	40 - 49
P	4	Pass	35 - 39
F	0	Fail	0 - 34
Ab	0	Absent	Absent

Division	Criterion
First Division with Distinction	The candidate has earned minimum number of credits required for the award of the degree in first attempt with CGPA of 8.00 or above.
First Division	The candidate has earned minimum number of credits required for the award of the degree with CGPA of 6.50 or above.
Second Division	The candidate has earned minimum number of credits required for the award of the degree with CGPA of 5.00 or above but less than 6.50 .
Pass Division	The candidate has earned minimum number of credits required for the award of the degree with CGPA of 4.00 or above but less than 5.00

Equivalent Percentage- CGPAX10

The Maximum Marks per paper is fixed at 100
(If it is less or more than 100, convert it into 100 for grading)

Cumulative Grade Point Average

Based on the grades obtained in all the subjects registered for by a student, his or her cumulative Grade point Average Semester Grade Point Average (SGPA), Yearly Grade point average (YGPA), and Cumulative Grade Point Average (CGPA) is calculated as follows:

$$\text{SGPA/YGPA/CGPA} = \frac{\sum (\text{No. of credits} * \text{Grade Point})}{\sum \text{No. of Credits}}$$

SGPA/YGPA/CGPA is rounded off to the decimal Place.

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
राजौली (म.प्र.)

स्नातकोत्तरपरीक्षाकार्यक्रमः
(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

परीक्षा-योजना

एम.ए. संस्कृत (प्रथमसत्रार्द्धः)

विषयकोडः	पाठ्यक्रम कोडः	पाठ्यक्रमनाम	पाठ्यक्रम क्रेडिटः	प्रति सप्ताह अध्ययन कालांशः	बाह्यपरीक्षा -अङ्काः	आन्तरिकमूल्यांकन - अङ्काः	सम्पूर्णांकाः
ARSN 101	CC 1	वैदिकसाहित्यम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN 102	CC 2	भारतीयदर्शनम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN 103	CC 3	भाषाविज्ञानं व्याकरणं च	05	5Hrs	60	40	100
ARSN 104	CC 4	पुराणेतिहासः	05	5Hrs	60	40	100
PVYG 102	EC योग	योग के आधारभूततत्त्व	05	5Hrs	60	40	100
VVVS 102	EC वास्तुशास्त्र	प्रारम्भिक वास्तुशास्त्रम्					
ARHS 102	EC हिन्दू अध्ययन	रामायण					
VVJY 102	EC ज्योतिर्विज्ञान	फलित ज्योतिष					
	CS(I)	संचारकौशलः Communication Skills	03	3 Hrs		60	60
	GD(I)	सामूहिकपरिचर्चा Group Discussion	02	2 Hrs		40	40
		TOTAL	30	30	300	300	600

Note- CORE COURSE (CC), ELECTIVE COURSE (EC), Communication skills (CS)
GROUP DISCUSSION (GD)

1. विषयसमूहः CC1, CC2, CC3, CC4, अनिवार्यः वर्तते ।

2. विषयसमूहेस्मिन् (EC1, EC2, EC3, EC4,), छात्रैः स्वेच्छया कश्चिदेको विषयः स्वीकर्तव्यः ।

3. संचारकौशलः (कम्युनिकेशन स्किल्स) तथा सामूहिकपरिचर्चा (ग्रुप डिस्कशन) सर्वेषां कृते अनिवार्यम् ।

उद्देश्यानि-

- संस्कृतसाहित्यस्य वैशिष्ट्यं छात्राः जानीयुः ।
- भारतीयसंस्कृतेः, मानवमूल्यानाम्, भारतस्य गौरवपूर्णैतिहासस्य च परिचयः छात्रेषु भवेयुः ।
- कुशलवक्तारः, उपदेष्टारः, व्याख्यातारः, साहित्यकाराः, विद्वांसश्च छात्राः भवेयुः ।
- स्ववृत्त्यर्थं छात्राणां कौशलसम्बर्द्धनम् ।
- शासकीय-अशासकीयक्षेत्रेषु संस्कृतशिक्षकाणां, प्रबन्धकानां, मार्गदर्शकानां, धर्मगुरुणां च पदेषु नियुक्त्यर्थं योग्यतागरिकनिर्माणम् ।

लाभाः-

- स्नातकोत्तरप्राप्तिं प्राप्य छात्राः शासकीयाशासकीयेषु वा संस्थासु शिक्षकाः भवितुमर्हन्ति ।
- छात्राः भारतीयसेनायां धर्मगुरवः भवितुमर्हन्ति ।
- छात्राः कुशलोपदेष्टारः कुशलवक्तारः साहित्यकाराश्च भवितुमर्हन्ति ।
- छात्राः संस्कृतशिक्षायाः संरक्षणाय प्रचाराय च योगदानं प्रदास्यन्ति ।

(हस्ताक्षरम्)
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
रज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

प्रथमसत्रार्द्धः

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः-	CC1	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN101/ वैदिकसाहित्यम् (प्रथमप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्य प्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताविश्वविद्यालयस्य बी.ए.(संस्कृत)/ शास्त्रिपरीक्षोत्तीर्णः तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1. वैदिकवाङ्मयस्य परिज्ञानं भविष्यति । 2. चतुर्वेदेन सह परिचयो भविष्यति । 3. वर्णोच्चारणादिकस्य ज्ञानं भविष्यति । 4. स्वरादिकस्य परिचयो भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकाः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्काः
ईकाई01	ऋग्वेदसूक्तानि- अग्निसूक्तम् 1.1, उषस्सूक्तम् 3.61, वाक्सूक्तम् 10.125, इन्द्रसूक्तम् -2.12, (मन्त्राणां व्याख्या)	12
ईकाई 02	ऋग्वेदसूक्तानि-हिरण्यगर्भसूक्तम्-10.121, नासदीयसूक्तम् 10.129, पुरुषसूक्तम्-10.90 (मन्त्राणां व्याख्या)	12
ईकाई03	ऋक्-यजुः-साम-अथर्वसंहितानां सामान्यपरिचयः	12
ईकाई04	पाणिनीयशिक्षा(आदितः वर्णोच्चारणकौशलमाहात्म्यं यावत्)	12
ईकाई05	पाणिनीयशिक्षा (पाठकगुणविचारतः समाप्तिं यावत्)	12

प्रतिपाठ्याध्यापकः
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

- 1- वैदिक साहित्य का इतिहास डॉ. पारसनाथ द्विवेदी
- 2- वेदसञ्चयनम् डॉ. यदुनन्दन मिश्र
- 3- ऋसूक्तसंग्रहः
- 4- पाणिनीय शिक्षा सम्पादकः आचार्य बच्चूलाल अवस्थी
प्राप्तिस्थानम्- चौखम्भा विद्याभवनम् वाराणसी

Suggested equivalent online courses:-

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितमूल्याङ्कनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

पूर्णाङ्काः:	100
सततव्यापकमूल्याङ्कनाङ्काः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीयपरीक्षाङ्काः (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् सततव्यापकमूल्याङ्कनम् (CCE)	कक्षा परीक्षणम्	
	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्/लिखितपरीक्षा/साक्षात्कारविधिः/ वाग्व्यवहारविधिः	
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्चबहुविकल्पीयप्रश्नाः	5 × 1 = 5
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः प्रत्येकं द्विशतशब्दाः (200 words)	5 × 3 = 15
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः (500 words)	5 × 8 = 40
	योगः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
गर्हर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए. संस्कृतम्

प्रथमसत्रार्द्धः

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः-	CC2	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN102/ भारतीयदर्शनम् (द्वितीयप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः(core course)	
4	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	1. विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताविश्वविद्यालयस्य बी.ए.(संस्कृत)/ शास्त्रिपरीक्षोत्तीर्णः तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.प्रत्यक्षादिप्रमाणस्यावबोधो भविष्यति । 2.ब्रह्मजीवविषयकं ज्ञानं भविष्यति । 3.योगमनुसृत्य मानसिकादिदुःखानां निवृत्तिर्भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	तर्कभाषा (प्रत्यक्षमात्रम्)	12
ईकाई 2	सांख्यकारिका (आदितः 35 कारिकां यावत्)	12
ईकाई 3	सांख्यकारिका (35 कारिकातः समाप्तिं यावत्	12
ईकाई 4	पातञ्जलयोगसूत्रम् (समाधिपादः1-25 सूत्राणि व्यासभाष्यसहितानि)	12
ईकाई 5	पातञ्जलयोगसूत्रम् (समाधिपादः26-51 सूत्राणि व्यासभाष्यसहितानि)	12

विश्वविद्यालयः
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. तर्कभाष - केशवमित्रः
 2. साङ्ख्यकारिका- ईश्वरकृष्णः
 3. पातञ्जलयोगसूत्रम्- पतञ्जलिः
- प्राप्तिस्थानम्- चौखम्भा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
- 3.sanskrit.samskrutam.com
- 4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः,
वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम् सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	कक्षा परीक्षणम्	
	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	सम्पूर्णाङ्कः	
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	5 × 1= 5
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	5 × 3= 15
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	5 × 8 =40
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
नववि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय,
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए. संस्कृतम्

प्रथमसत्रार्द्धः

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः-	CC3	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/शीर्षकः	ARSN103 भाषाविज्ञानं व्याकरणं च (तृतीयप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्य प्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	1. विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताविश्वविद्यालयस्य बी.ए.(संस्कृत)/ शास्त्रिपरीक्षोत्तीर्णः तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.भाषाविषयकज्ञानं भविष्यति 2.अर्थविषयकविस्तारस्य संकोचस्य,अर्थोत्कर्षस्यादिकस्य ज्ञानं भविष्यति । 3.साधुशब्दप्रयोगस्य ज्ञानं भविष्यति । 4.शब्दसन्धिविषयकं ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	संज्ञाप्रकरणं, स्त्रीप्रत्ययप्रकरणं च (लघुसिद्धान्तकौमुद्याः)	12
ईकाई 2	सन्धिप्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुद्याः)	12
ईकाई 3	भाषास्वरूपं भाषापरिवाराश्च	12
ईकाई 4	ध्वनिविज्ञानम्	12
ईकाई 5	अर्थविज्ञानम्	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. भाषाविज्ञान - डॉ. भोलानाथ तिवारी
 2. लघुसिद्धान्तकौमुदी- वरदराजाचार्य
- प्राप्तिस्थानम् चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः,
वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम् सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	कक्षा परीक्षणम्	
	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

प्रथमसत्रार्द्धः

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः-	CC4	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN104 पुराणेतिहासः (चतुर्थप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः(core course)	
4.	पूर्वपेक्षा (Pre-requisite) (If any)	1. विश्वविद्यालयानुदानायोगनवदेहलीद्वारा प्राप्तमान्यताविश्वविद्यालयस्य बी.ए.(संस्कृत)/ शास्त्रिपरीक्षोत्तीर्णः, तत्समकक्षपरीक्षोत्तीर्णो वा एम.ए. संस्कृतपरीक्षायां प्रवेष्टुमर्हति ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1. कथावाचकाः भविष्यति । 2. पौराणिकवैज्ञानिकतायाः ज्ञानं भविष्यति । 3. पौराणिकमहत्त्वस्य ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	पुराणलक्षण-पुराणसंख्या-पुराणकालविमर्शः	12
ईकाई 2	अष्टादशपुराणानां संक्षिप्तपरिचयः	12
ईकाई 3	पौराणिकसृष्टिप्रकृत्याविज्ञानम्	12
ईकाई 4	श्रीमद्भागवत-दशमस्कन्ध-एकत्रिंशोऽध्यायः(पद्यानां व्याख्या)	12
ईकाई 5	महाभारतस्य सामान्यपरिचयः रचनाकालः सांस्कृतिकं महत्त्वं च	12

विश्वविद्यालयः
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. पुराणविमर्शः- आचार्यबलदेव उपाध्यायः

2. श्रीमद्भागवतम्- वेदव्यासः

प्राप्तिस्थानम्- चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी।

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. learnsanskrit.cc/index

3.sanskrit.samskrutam.com

4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम् सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	कक्षा परीक्षणम्	
	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विश्वविद्यालय
विशिष्ट संस्कृत विभाग
 महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
 एजेंड (न.प्र.)

स्नातकोत्तरपरीक्षाकार्यक्रमः
(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

परीक्षा-योजना

एम.ए. संस्कृत (द्वितीयसत्रार्द्धम्)

विषयकोडः	पाठ्यक्रम कोडः	पाठ्यक्रमनाम	पाठ्यक्रम क्रेडिटः	प्रति सप्ताह अध्ययन कालांशः	बाह्यपरीक्षा-अङ्काः	आन्तरिक मूल्यांकन-अङ्काः	सम्पूर्णांकाः
ARSN201	CC 1	वैदिकसाहित्यम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN202	CC 2	भारतीयदर्शनम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN203	CC 3	धर्मशास्त्रम्, अर्थशास्त्रम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN204	CC 4	व्याकरणम्	05	5Hrs	60	40	100
PVYG202	EC योग	हठ योग के सिद्धान्त	05	5Hrs	60	40	100
VVVS201	EC वास्तुशास्त्रम्	विश्वकर्मा वास्तु					
ARHS201	EC हिन्दूअध्ययनम्	धर्म एवं कर्म विमर्श					
VVJY202	EC ज्योतिर्विज्ञानम्	मुहूर्तशास्त्रम्					
	CS(I)	संचारकौशलः Communication Skills	03	3 Hrs	300	60	60
	GD(I)	सामूहिकपरिचर्चा Group Discussion	02	2 Hrs		40	40
		TOTAL	30	30	300	300	600

Note- CORE COURSE (CC) ,ELECTIVE COURSE (EC) ,Communication skills (CS)
GROUP DISCUSSION (GD)

- विषयसमूहः CC1,CC2,CC3,CC4, अनिवार्यः वर्तते।
- विषयसमूहेस्मिन् (EC1,EC2,EC3,EC4,), छात्रैः स्वेच्छया कश्चिदेको विषयः स्वीकर्तव्यः।
- संचारकौशलः (कम्युनिकेशन स्किल्स) तथा सामूहिकपरिचर्चा (ग्रुप डिस्कशन) सर्वेषां कृते अनिवार्यम्।

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

द्वितीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC1	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN201 वैदिकसाहित्यम् (प्रथमप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्य प्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतप्रथमसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO))	1. विशिष्टवैदिकशब्दनिर्वचनस्य ज्ञानं भविष्यति । 2. यजुर्वेद-अथर्ववेदयोः सूक्तैः तयोर्वर्ण्यविषयकं ज्ञानं भविष्यति 3. मानवीयजीवनमूल्यस्य विशेषपरिज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	यजुर्वेद-अथर्ववेदयोः सूक्तानि-शिवसङ्कल्पसूक्तम्- यजुर्वेदः- 34.1-6 पृथिवीसूक्तम् अथर्ववेदः-12.1 राष्ट्राभिवर्धनसूक्तम् अथर्ववेदः-1.29	12
ईकाई 2	निरुक्तम्- पदविचारः, आख्यातविचारः, उपसर्गाः निपाताः, क्रियायाः षड् भावविकाराः)	12
ईकाई 3	निरुक्तम् (निरुक्ताध्ययनस्योद्देश्यानि, निर्वचनानि-आचार्यः, वीरः, हृदः, गोः, समुद्रम्, वृत्रः, आदित्यः उषस्, मेघः, वाक्, उदकम्, नदी, अश्वः, अग्निः, जातवेदस्, वैश्वानरः, निघण्टुः)	12
ईकाई 4	तैत्तिरीयोपनिषद् – शिक्षावल्ली	12
ईकाई 5	तैत्तिरीयोपनिषद् – भृगुवल्ली	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1 यजुर्वेदसंहिता

2. अथर्ववेदसंहिता

3. निरुक्तम् - यास्क

4. तैत्तिरीयोपनिषद्

प्राप्तिस्थानम् - चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र. संस्कृतभारती, नई दिल्ली

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. eSarnsanskrit.cc/index

3. sanskrit.samskrutam.com

4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम्	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
अङ्कः (CCE):	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
गर्हि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

द्वितीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC2	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN202 भारतीयदर्शनम् (द्वितीयप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वपेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतप्रथमसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.आत्मतत्त्वस्य परिचयो भविष्यति । 2.अनुबन्धचतुष्टयस्य ज्ञानं भविष्यति । 3. दर्शनस्य पदार्थादिकस्य ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः:- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	वेदान्तसारः (आदितः अनुबन्धचतुष्टयविवेचनं यावत्)	12
ईकाई 2	वेदान्तसारः (ततः विवर्तविवेचनं यावत्)	12
ईकाई 3	वेदान्तसारः- (ततः समाप्तिं यावत्)	12
ईकाई 4	अर्थसङ्ग्रहः (उत्पत्तिविधिविवेचनपर्यन्तम्)	12
ईकाई 5	नास्तिकदर्शनानां सामान्यपरिचयः	12

विभागाध्यक्ष
संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
- 3.sanskrit.samskrutam.com
- 4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

द्वितीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC3	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN203 धर्मशास्त्रम् अर्थशास्त्रम् (तृतीयप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतप्रथमसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.प्राचीनशासनव्यवस्थया सह परिचयोः भविष्यति । 2.कर्तव्याकर्तव्यस्य ज्ञानं भविष्यति । 3.राजनीतिविषयकस्यावबोधो भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः:- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	मनुस्मृतिः (प्रथमोऽध्यायः)	12
ईकाई 2	मनुस्मृतिः (द्वितीयोऽध्यायः)	12
ईकाई 3	मनुस्मृतिः (तृतीयोऽध्यायः)	12
ईकाई 4	याज्ञवल्क्यस्मृतिः(व्यवहाराध्याये दायविभागप्रकरणम्)	12
ईकाई 5	कौटिलीय अर्थशास्त्रम् (प्रथमाऽधिकरणम्)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. मनुस्मृतिः
 2. याज्ञवल्क्यस्मृतिः
 3. कौटिलीय अर्थशास्त्रम्
- प्राप्तिस्थानम्-चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
- 3.sanskrit.samskrutam.com
- 4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णाङ्कः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
गर्हर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
रज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

द्वितीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC4	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN204 व्याकरणम् (चतुर्थप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्य प्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतप्रथमसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.व्याकरणशास्त्रीयनियमस्यावबोधः भविष्यति । 2.विभक्तेः प्रयोगविशेषस्य ज्ञानं भविष्यति । 3.समासविषयकं ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	कारकप्रकरणम्(सिद्धान्तकौमुद्याः प्रथमाद्वितीयाविभक्तिः)	12
ईकाई 2	कारकप्रकरणम् (सिद्धान्तकौमुद्याः तृतीयाचतुर्थीविभक्तिः)	12
ईकाई 3	कारकप्रकरणम् (सिद्धान्तकौमुद्याः-पंचमीविभक्तिः)	12
ईकाई 4	कारकप्रकरणम् (सिद्धान्तकौमुद्याः- षष्ठीसप्तमीविभक्तिः)	12
ईकाई 5	समासप्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुद्याः)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. सिद्धान्तकौमुदी- भट्टोजिदीक्षितः (कारकप्रकरणम्)

प्राप्तिस्थानम् - चौखम्भा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. learnsanskrit.cc/index

3. sanskrit.samskrutam.com

4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः,

वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
 महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
 उज्जैन (म.प्र.)

स्नातकोत्तरपरीक्षाकार्यक्रमः
(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

परीक्षा-योजना

एम.ए. संस्कृत (तृतीयसत्रार्द्धम्)

विषयकोडः	पाठ्यक्रम कोडः	पाठ्यक्रमनाम	पाठ्यक्रम क्रेडिटः	प्रति सप्ताह अध्ययन कालांशः	बाह्यपरीक्षा-अङ्काः	आन्तरिक मूल्यांकन-अङ्काः	सम्पूर्णांकाः
ARSN301	CC 1	काव्यशास्त्रम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN302	CC 2	नाट्यम् नाट्यशास्त्रम् च	05	5Hrs	60	40	100
ARSN303	CC 3	काव्यम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN304	CC 4	संस्कृतसाहित्येतिहासः	05	5Hrs	60	40	100
PVYG303	EC योग	योग के अनुप्रयोग एवं शिक्षण विधियाँ	05	5Hrs	60	40	100
VVVS302	EC वास्तुशास्त्रम्	भोजवास्तु					
ARHS303	EC हिन्दूअध्ययनम्	भारतीय नीतिशास्त्रम्					
VVJY302	EC ज्योतिर्विज्ञानम्	फलित ज्योतिषम्					
	CS(I)	संचारकौशलः Communication Skills	03	3 Hrs		60	60
	GD(I)	सामूहिकपरिचर्चा Group Discussion	02	2 Hrs		40	40
		TOTAL	30	30	300	300	600

Note- CORE COURSE (CC), ELECTIVE COURSE (EC), Communication skills (CS)
GROUP DISCUSSION (GD)

7. विषयसमूहः CC1, CC2, CC3, CC4, अनिवार्यः वर्तते।

8. विषयसमूहेस्मिन् (EC1, EC2, EC3, EC4), छात्रैः स्वेच्छया कश्चिदेको विषयः स्वीकर्तव्यः।

9. संचारकौशलः (कम्युनिकेशन स्किल्स) तथा सामूहिकपरिचर्चा (ग्रुप डिस्कशन) सर्वेषां कृते अनिवार्याः।

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

तृतीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC1	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN301 काव्यशास्त्रम् (प्रथमप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतद्वितीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.काव्यविषयकं शास्त्रीयज्ञानं भविष्यति । 2.शब्दशक्तेः परिज्ञानं भविष्यति । 3.काव्यकर्तुसमर्थः भविष्यति	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	काव्यप्रकाशः (प्रथमोल्लासः)	12
ईकाई 2	काव्यप्रकाशः (द्वितीयोल्लासः)	12
ईकाई 3	काव्यप्रकाशः(तृतीयोल्लासः, चतुर्थोल्लासे- रसनिरूपणान्तो भागः)	12
ईकाई 4	काव्यप्रकाशः(चतुर्थोल्लासे रसभेदनिरूपणात् रसवदलङ्कारनिरूपणान्तो भागः)	12
ईकाई 5	काव्यप्रकाशः(चतुर्थोल्लासे प्रेयनिरूपणात् समाप्तिं यावत्)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. काव्यप्रकाश-मम्मटः

प्राप्तिस्थानम् चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. learnsanskrit.cc/index

3.sanskrit.samskrutam.com

4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विशेषाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय,
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

तृतीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC2	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN302 नाट्यम् नाट्यशास्त्रम् च - द्वितीयप्रश्नपत्रम्	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वपिक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतद्वितीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.रूपकस्य सामान्यज्ञानं भविष्यति । 2.राजनीतिविषयकं ज्ञानं भविष्यति । 3.लोकव्यवहारनिपुणो भविष्यति । 4. नाट्यविषयकं शास्त्रीयज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
	पूर्णांकः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	मुद्राराक्षसम् (प्रथमोङ्कः)	12
ईकाई 2	मृच्छकटिकम् (प्रथमोङ्कः)	12
ईकाई 3	उत्तररामचरितम्(तृतीयाङ्कः)	12
ईकाई 4	नाट्यशास्त्रस्य षष्ठोऽध्यायः(1-39 कारिकाः)	12
ईकाई 5	नाट्यशास्त्रस्य षष्ठोऽध्यायः (40-88कारिकाः)	12

 विभागाध्यक्ष
 विशिष्ट संस्कृत विभाग
 महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
 उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. 1. मुद्राराक्षसम्- विशाखदत्तः
2. उत्तररामचरितम्- भवभूति
3. नाट्यशास्त्रम्- भरत

प्राप्तिस्थानम् चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम्	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
अङ्कः (CCE):	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विश्वविद्यालय
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

तृतीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC3	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN303 काव्यम् तृतीयप्रश्नपत्रम्	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतद्वितीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.काव्यविधायाः परिचयो भविष्यति । 2.प्राचीनभारतीयभौगोलिकस्य ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णाङ्काः:-	100	उत्तीर्णाङ्कः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः:- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	मेघदूतम् (पूर्वमेघः - आदितः 32 पद्यानि)	12
ईकाई 2	मेघदूतम् (पूर्वमेघः - 33तः समाप्ति यावत्)	12
ईकाई 3	नलचम्पूः (प्रथमोच्छवासे आदितः 32 पद्यानि यावत्)	12
ईकाई 4	नलचम्पूः (प्रथमोच्छवासे 33तः समाप्ति यावत्)	12
ईकाई 5	हर्षचरितम्(पञ्चमोच्छवासः)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. मेघदूतम् - कालिदासः
 2. नलचम्पूः- त्रिविक्रमभट्टः
 3. हर्षचरितम्- बाणभट्टः
- प्राप्तिस्थानम् -चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. vayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विशिष्ट संस्कृत विभाग
गर्हर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

तृतीयसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC4	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN304 संस्कृतसाहित्येतिहासः (चतुर्थप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः(core course)	
4.	पूर्वपिक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृतद्वितीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO))	1.कवेः परिज्ञानं भविष्यति । 2.नाट्यकाव्ययोः परम्परायाः ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	संस्कृतसाहित्येतिहासः(रामायणमहाभारतयो रचनाकालः, संक्षिप्तपरिचयः, सांस्कृतिकं महत्त्वम्- उत्तरकालिकसाहित्ये प्रभावः)	12
ईकाई 2	संस्कृतसाहित्येतिहासः(महाकविपरिचयः- कालिदास, अश्वघोषः, भारविः, माघः, श्रीहर्षः, भट्टिश्वर)	12
ईकाई 3	संस्कृतसाहित्येतिहासः (महाकविपरिचयः-भासः, शूद्रकः, विशाखदत्तः, हर्षः, भट्टनारायणः, भवभूतिः)	12
ईकाई 4	संस्कृतसाहित्येतिहासः (महाकविपरिचयः-दण्डी, सुबन्धु, बाणभट्टः, त्रिविक्रमभट्टः, भोजराजः)	12
ईकाई 5	संस्कृतसाहित्येतिहासः(महाकविपरिचयः-भर्तृहरिः, जयदेवः, अमरूकः, क्षेमेन्द्रः)	12

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय

विशिष्ट संस्कृत विभाग

महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. संस्कृत साहित्य का समीक्षात्मक इतिहास- डॉ. कपिलदेव द्विवेदी
2. संस्कृतसाहित्येतिहासः -आचार्यलोकमणिः दहालः
3. संस्कृत साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास-रामजी उपाध्याय
प्राप्तिस्थानम् चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम् सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	कक्षा परीक्षणम् Assignment/ प्रस्तुतिकरणम् संपूर्णाङ्कः	
		40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

स्नातकोत्तरपरीक्षाकार्यक्रमः
(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

परीक्षा-योजना

एम.ए. संस्कृत (चतुर्थसत्रार्द्धम्)

विषयकोडः	पाठ्यक्रम कोडः	पाठ्यक्रमनाम	पाठ्यक्रम क्रेडिटः	प्रतिसप्ताह - अध्ययन कालांशः	बाह्यपरीक्षा	आन्तरिक मूल्यांकनम्	सम्पूर्णांकः
ARSN401	CC 1	काव्यशास्त्रम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN402	CC 2	काव्यशास्त्रम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN403	CC 3	काव्यशास्त्रम्	05	5Hrs	60	40	100
ARSN404	CC 4	काव्यशास्त्रेतिहासः	05	5Hrs	60	40	100
PVYG403	EC	भारतीय दर्शन एवं मानव चेतना	05	5Hrs	60	40	100
VVVS403	EC	भोजवास्तु					
ARHS403	EC	साहित्य सिद्धान्त					
VVJY402	EC	फलितज्योतिषम्					
	CS (I)	संचारकौशलः Communication Skills	03	3 Hrs	300	60	60
	GD (I)	सामूहिकपरिचर्चा Group Discussion	02	2 Hrs		40	40
		TOTAL	30	30	300	300	600

Note- CORE COURSE (CC), ELECTIVE COURSE (EC), Communication skills (CS)
GROUP DISCUSSION (GD)

1. विषयसमूहः CC1, CC2, CC3, CC4, अनिवार्यः वर्तते।

2. विषयसमूहेस्मिन् (EC1, EC2, EC3, EC4,) छात्रैः स्वेच्छया कश्चिदेको विषयः स्वीकर्तव्यः।

3. संचारकौशलः (कम्युनिकेशन स्किल्स) तथा सामूहिकपरिचर्चा (ग्रुप डिस्कशन) सर्वेषां कृते अनिवार्याः।

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
राजौली (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

चतुर्थसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC1	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN401 काव्यशास्त्रम् (प्रथमप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृततृतीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.काव्यविषयकदोषगुणयोः परिज्ञानं भविष्यति । 2.अलङ्काराणां ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	काव्यप्रकाशः पञ्चमषष्ठोल्लासौ	12
ईकाई 2	काव्यप्रकाशः सप्तमोल्लासे वाक्यदोषनिरूपणान्तो भागः	12
ईकाई 3	काव्यप्रकाशः सप्तमोल्लासे ततः अर्थदोषनिरूपणान्तो भागः	12
ईकाई 4	काव्यप्रकाशः -अष्टमोल्लासः	12
ईकाई 5	काव्यप्रकाशः नवमोल्लासः, दशमोल्लासे निदर्शनालङ्कारपर्यन्तोभागः	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. काव्यप्रकाशः- मम्मटः

प्राप्तिस्थानम् चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
- 3.sanskrit.samskrutam.com
- 4.swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णाङ्कः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	5 × 1= 5
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	5 × 3= 15
	अनुभाग स –पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	5 × 8 =40
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

चतुर्थसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC2	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN402 काव्यशास्त्रम् द्वितीयप्रश्नपत्रम्	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वपेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृततृतीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1.काव्यशास्त्रीयज्ञानं भविष्यति । 2.वाक् कौशलं विकस्यति । 3.ध्वनिविषयकं ज्ञानं विशेषरूपेण भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः:- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	ध्वन्यालोकः(1-10 कारिकाः)	12
ईकाई 2	ध्वन्यालोकः(11-19 कारिकाः)	12
ईकाई 3	वक्रोक्तिजीवितम् (1-11कारिकाः)	12
ईकाई 4	वक्रोक्तिजीवितम् (12-22कारिकाः)	12
ईकाई 5	वक्रोक्तिजीवितम् (23-33कारिकाः)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. ध्वन्यालोकः- आनन्दवर्द्धनः

2. वक्रोक्तिजीवितम्- कुन्तकः

प्राप्तिस्थानम् - चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. learnsanskrit.cc/index

3. sanskrit.samskrutam.com

4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE):	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः उज्जैनः (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

चतुर्थसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC3	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/शीर्षकः	ARSN403 काव्यशास्त्रम् तृतीयप्रश्नपत्रम्	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृततृतीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1. काव्यशास्त्रस्य विशिष्टज्ञानं भविष्यति । 2. काव्यनिर्माणेषु निपुणः भविष्यति । 3. औचित्यविषयकं ज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्कः
ईकाई 1	रसगङ्गाधरः प्रारम्भतः काव्यकारणविवेचनपर्यन्तम्	12
ईकाई 2	रसगङ्गाधरः ततःउत्तमोत्तमकाव्यनिरूपणान्तो भागः	12
ईकाई 3	रसगङ्गाधरः ततः अधमकाव्यनिरूपणान्तो भागः	12
ईकाई 4	औचित्यविचारचर्चा (आरम्भतः दादशौचित्यपर्यन्तम्)	12
ईकाई 5	औचित्यविचारचर्चा (ततः अवशिष्टो भागः)	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रंथाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. रसगङ्गाधरः- जगन्नाथः

2. औचित्यविचारचर्चा क्षेमेन्द्रः

प्राप्तिस्थानम् - चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

Suggested equivalent online courses:

1- Sanskrit.inira.fr/

2. learnsanskrit.cc/index

3. sanskrit.samskrutam.com

4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुत्तरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः: 100

सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE) 40

विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE) 60

समयः : 03:00 घण्टा

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
(CCE):	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालय: उज्जैन: (म.प्र.)

स्नातकोत्तरोपाधिपाठ्यक्रमः

(विकल्पाधारितक्रेडिटपद्धतिपाठ्यक्रमः)

C.B.C.S.

एम.ए.संस्कृतम्

चतुर्थसत्रार्द्धम्

भाग-अ परिचयः

1.	पाठ्यक्रमस्य कूटः -	CC4	सत्रम् -2022-2023
2.	प्रश्नपत्रस्य कूटः/ शीर्षकः	ARSN404 काव्यशास्त्रेतिहासः (चतुर्थप्रश्नपत्रम्)	
3.	पाठ्यक्रमस्यप्रकारः (कोर कोर्स/ इलेक्टिव)	मुख्यविषयः:(core course)	
4.	पूर्वापेक्षा (Pre-requisite) (If any)	महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य एम.ए.संस्कृततृतीयसत्रार्द्धपरीक्षोत्तीर्णः ।	
5.	पाठ्यक्रमस्य अध्ययनोपलब्धिः (Course Learning Outcomes (CLO)	1. काव्यशास्त्रसम्प्रदायस्य परिज्ञानं भविष्यति । 2.काव्यसम्प्रदायस्य सामान्यज्ञानं भविष्यति ।	
6.	क्रेडिटमानम्	5	
7.	पूर्णांकाः:-	100	उत्तीर्णांकः:-35

भाग-ब, पाठ्यक्रमस्य विषयवस्तु

व्याख्यानस्य सम्पूर्णसङ्ख्या (प्रतिसप्ताहं पञ्चकालांशाः)

सम्पूर्णव्याख्यानकालः- पञ्चसप्ततिहोरात्मकः(75)

ईकाई	विषयः	अङ्काः
ईकाई 1	रससम्प्रदायः	12
ईकाई 2	अलङ्कारसम्प्रदायः	12
ईकाई 3	ध्वनिसम्प्रदायः	12
ईकाई 4	रीति-वक्रोक्तिसम्प्रदायौ च	12
ईकाई 5	औचित्यसम्प्रदायः	12

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)

भाग-स अनुशंसिताध्ययनसंसाधनानि
पाठ्यपुस्तकानि, सन्दर्भग्रन्थाः, अन्यसंसाधनानि

अनुशंसित सहायकपुस्तकानि/ग्रन्थाः/अन्यपाठ्यसंसाधनानि/पाठ्यसामग्री-

1. अलङ्कारशास्त्र का इतिहास पी. वी. काणे
2. भारतीय साहित्य शास्त्र डॉ. बलदेव उपाध्याय
3. संस्कृतकाव्यशास्त्र का आलोचनात्मक इतिहास- डॉ रेवा प्रसाद द्विवेदी
4. संस्कृतसाहित्येतिहासः-आचार्य लोकामणि दाहल
5. संस्कृतसाहित्यविमर्शः- आचार्य द्विजेन्द्रनाथः शास्त्री

Suggested equivalent online courses:

- 1- Sanskrit.inira.fr/
2. learnsanskrit.cc/index
3. sanskrit.samskrutam.com
4. swayam.gov.in

भाग- द अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः

अनुशंसितानां मूल्यांकनविधिः- लिखितपरीक्षा, आन्तरिकमूल्यांकनम्, साक्षात्कारविधिः, वाग्व्यवहारविधिः, वस्तुनिष्ठप्रश्नः, लघुतरीयप्रश्ननिर्माणेन भविष्यति

सम्पूर्णाङ्कः:	100
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	40
विश्वविद्यालयीय परीक्षा (UE)	60
समयः : 03:00 घण्टा	

आन्तरिकमूल्यांकनम्	कक्षा परीक्षणम्	
सततव्यापकमूल्यांकनम् अङ्कः (CCE)	Assignment/ प्रस्तुतिकरणम्	
	संपूर्णांकः	40
आकलनम् : विश्वविद्यालयीयपरीक्षा	अनुभाग अ – पञ्च बहुविकल्पीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चाशत् शब्दाः) (50)	$5 \times 1 = 5$
	अनुभाग ब – पञ्च लघुतरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं द्विशतशब्दाः) (200)	$5 \times 3 = 15$
	अनुभाग स – पञ्च दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (प्रत्येकं पञ्चशतशब्दाः) (500)	$5 \times 8 = 40$
	सम्पूर्णाङ्कः	60

विभागाध्यक्ष
विशिष्ट संस्कृत विभाग
गर्हर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय
उज्जैन (म.प्र.)